

METODICKÉ RIADENIE NÁRODOPISNÉHO KRÚŽKU CSEMADOK
V OKRESE NOVÉ ZÁMKY
/Výsledky a skúsenosti/

Jozef Liszka
Okresné múzeum, Nové Zámky

V etnografickom výskume maďarskej národnosti na Slovensku sa už síce dosiahli významné výsledky, ale celkový problém organizovaného bádania tejto etnickej menšiny nie je ešte dostatočne vyriešený. Práve preto je potrebné, okrem odborných pracovníkov rôznych inštitúcií /ako výskumných ústavov a múzeí/, zapojiť do tejto práce aj dobrovoľných bádateľov. Prácu týchto amatérov organizujú nielen centrálnne /napr. Odbor národopisu pri Ústrednom výbore Csemadoku/, ale aj na úrovni jednotlivých okresov /v tejto práci dosahujú pekné výsledky napríklad v okresoch Trebišov, Lučenec, Nitra, Komárno a Galanta/. Od roku 1982 v spolupráci Okresného múzea a Okresného výboru Csemadoku v Nových Zámkoch pracuje národopisný krúžok amatérov, ktorý sa zameriava na výskum ľudovej kultúry dolného Pohronia. V tomto krátkom referáte by som chcel niekoľkými slovami poučovať prítomných o našej metóde riadenia a usmerňovania práce amatérskych zberateľov a o našich konkrétnych, odborných výsledkoch výskumu ľudovej kultúry dolného Pohronia.

Keď sme pred piatimi rokmi založili národopisný krúžok Csemadoku, našu prácu sme sa rozhodli vykonávať v dvoch navzájom sa prelínajúcich etapách.

Naším základným cieľom bolo poskytnúť metodickú pomoc tým ľuďom, hlavne žijúcim na území okresu Nové Zámky, ale aj mimo okresu, ktorí majú záujem o ľudovú kultúru, o jej výskum. Práve preto, lebo záujemci, budúci členovia krúžku, odborné neboli pripravení, našu prácu v prvej etape muselo charakterizovať stále a dôkladné odborné vzdelávanie, čo som považoval za vhodné realizovať nasledovne: Na prvom zasadnutí národopisného krúžku, v júni 1982 som poučoval prítomných o význame tejto práce a stručne som charakterizoval podstatu

ľudovej kultúry, hlavne týchto tém, ktorých skúmanie som považoval v budúcnosti za potrebné, alebo o ktoré osobitne mali záujem jednotliví spolupracovníci. Potom si každý člen vybral jednu tému a na základe odbornej literatúry si vypracoval na ďalšie stretnutie dotazník. Tu treba spomenúť, že našu spoločnú prácu /konzultácie a spoločné terénne výskumy/ od začiatku realizujeme mesačne raz, po sobotách. Na každom stretnutí, v záujme ďalšieho odborného vzdelávania si v programe buď referáty našich členov k vybranej téme, pripravované na základe odbornej literatúry alebo prednášky pozvaných odborníkov, špecialistov. Za uplynulých päť rokov sme takýmto spôsobom uskutočnili vyššie 50 prednášok na rôzne témy ľudovej kultúry, čo nepochybne prispelo k vyššej odbornej úrovni našich členov.

Ale vráťme sa ešte k problematike vypracovania dotazníkov!

Skoncipované dotazníky sme osobitne prekonzultovali, viackrát prepracovali a až v novembri sme uskutočnili prvú výskumnú cestu do Novej Viesky.

A teraz vás oboznámim s druhou etapou našej práce, t.j. s konkrétnymi terénnymi výskumami. Ako som už spomínal, prvou skúmanou obcou bola Nová Vieska, kde sme pozorovali predovšetkým tradičné rodinné zvykoslovie, výročné obyčaje, poverý, chotárne názvy, chov domácich zvierat, pestovanie hrozna a vinohradnícke stavby, spracovanie rákosia atď. Niekoľko kratších článkov sme už uverejnili z tohto výskumu v dennej tlači, v týždenníkoch /napr. Naše Novosti, NŠ, Hét, Élet és Tudomány, Honismeret/ a v ročenke Okresného múzea v Nových Zámkoch, Castrum Novum. Celý materiál bude sprístupnený v publikácii Ústredného výboru Csémadoku /Néprajzi Közlések 4./.

Tu sa treba zmieniť aj o tom, že paralelne s výskumnými prácami sme vybudovali aj archív na Okresnom výbore Csémadoku, pre uchovanie údajov získaných v teréne /naše dokumentačné karty píšeme štvormo, z čoho jeden exemplár odovzdávame do Okresného múzea/. Zároveň sa začala budovať aj fotodokumentácia. Zber trojrozmerného materiálu nie je našou prvoradou úlohou. Napriek tomu spisujeme náleziská všetkých vzácnějších predmetov. Tieto zoznamy, spolu so sporadickými

"nálezi", darmi odovzdávame tiež odborníkom Okresného múzea v Nových Zámkoch.

Vo výskume v Novej Vieske sme započali dlhodobý výskum niekoľkých dedín na dolnom Pohroní, ktoré sa odlišujú od okolia hlavne svojím typickým krojom /Bruty, Biňa, Kamenín, Kamenný Most, Sikenička, Pavlová/. Našou etnografickou a historickou výskumnou prácou by sme chceli objasniť príčiny, ktoré vytvárali túto svojráznu skupinu dedín. V záujme zintenzívnenia našej práce, v lete roku 1984 sme usporiadali prvé etnografické sústredenie v Kameníne, ktoré trvalo päť dní. V ďalších rokoch sme uskutočnili také isté sústredenia v Brutoch, v Kamennom Moste a v tomto roku v Malej nad Hronom. Celkový program týchto akcií charakterizovalo tiež spoločné vzdelávanie a terénna práca. Každý deň predpoludním odzneli rôzne referáty, prednášky, riešili sa odborné i organizačné otázky a popoludní nasledoval samostatný terénny výskum. Počas sústredenia v Kamennom Moste v roku 1986 sme realizovali aj celodenný seminár, kde odznelo dvanásť prednášok jednak o výsledkoch národopisného výskumu maďarskej národnosti na Slovensku a tiež o výsledkoch výskumu ľudovej kultúry obce Kamenín. Spracované témy /kroj, rodinné zvykoslovie, chotárne názvy, príslovia atď./ z tejto lokality sme už odovzdali do redakcie Vydavateľstva Madách, kde budú uverejnené ako samostatný zväzok spoločenskovedného zborníka Új Mindens Gyűjtemény, podľa plánu v roku 1988. Zatiaľ nepoznáme dostatočne historické korene vytvárania tejto svojráznej etnickej skupiny na dolnom Pohroní. Práve preto, paralelne s ďalším terénnym výskumom /ktorý je teraz zameriavaný na skúmanie tradičného hospodárenia/ sme v budúcnosti naplánovali aj podrobnejšie štúdium archívnych prameňov.

Som presvedčený, že zo zapojenia do národopisného terénneho výskumu amatérskych zberateľov nielen naša národopisná veda, ale celá naša spoločnosť môže veľa profitovať. Veď závažnosť tejto spolupráce nespočíva len v tom, že - vďaka týmto nadšencom, pomáhajúcim práci odborníkov - viac konkrétnych údajov môžeme nazhromaždiť pre vedecké spracovanie, ale hlavne v tom, že títo ľudia sa oboznámili pre nich doteraz málo známou kultúrou, kultúrou ľudových vrstiev a vednými disciplínami /etnografiou a folkloristikou/, s ktorými sa počas svo-

jich štúdií nestretávali. Pretože väčšina týchto ľudí sú pedagógovia, študenti alebo pracovníci iných kultúrnych zariadení, právom môžeme očakávať, že tento novovytvárajúci sa vzťah sa postupne bude realizovať aj na širšej spoločenskej báze.